

Obilježja suvremenih globalnih migracijskih kretanja

Vlahoviček, Anja

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:205616>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Anja Vlahoviček

**Obilježja suvremenih globalnih migracijskih
kretanja**

ZAVRŠNI RAD

ZAGREB, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Anja Vlahoviček

Obilježja suvremenih globalnih migracijskih kretanja

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Monika Komušanac

ZAGREB, 2024.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet istraživanja i ciljevi.....	1
1.2. Dosadašnja istraživanja suvremenih migracija.....	1
2. Pojmovno određenje i tipologija međunarodnih migracija.....	2
3. Dinamika recentnih globalnih migracijskih procesa.....	4
3.1. Razmjeri i trendovi suvremenih međunarodnih migracija.....	4
3.2. Glavne imigracijske i emigracijske regije.....	7
3.3. Čimbenici uvjetovanosti recentnih migracijskih kretanja.....	12
3.4. Globalna migracijska žarišta.....	12
4. Suvremeni migracijski fenomeni i pristupi.....	13
4.1. Pojava masovnih i neregularnih migracija.....	13
4.2. Umirovljeničke i klimatske migracije.....	17
4.3. Demografski aspekti međunarodnih migracija.....	21
5. Zaključak.....	21
6. Popis literature.....	22
7. Popis slika i tablica.....	24

1. Uvod

Suvremene međunarodne migracije potrebno je promatrati kao zaseban fenomen. Iako su prva globalna kretanja stanovništva započela još u 18. i 19. stoljeću, današnji tok svjetskih migracija mogli bismo okarakterizirati kao brz, nestabilan, promjenjiv, nekontroliran i svakodnevan. Potreba za selidbom stanovništva iz matične države postaje problem gotovo svake vlade svijeta. Današnje su globalne migracije usko povezane sa sve brže rastućim procesima globalizacije, urbanizacije i multikulturalizma, no ne pridonose nužno ekonomskom, gospodarskom i svjetskom boljitku. Migracije neposredno utječu i na sastav stanovništva države, tj. dobno-spolnu strukturu uvjetovanu odnosima stope fertiliteta i mortaliteta. Ljudi nerijetko migriraju iz ekonomskih i gospodarskih razloga, a te migracije mogu biti i dobrovoljne i nedobrovoljne. Potaknuti ratovima, glađu ili klimatskim nepogodama, neki su stanovnici prisiljeni migrirati u druge zemlje. Teorija potiskivanja i privlačenja (*push-pull* migracijski model) relevantna je za suvremene migracije jer proučava ekonomsku dobrobit čovjeka koji odlučuje migrirati. Suvremene su migracije obilježene velikom potražnjom za niskokvalificiranom radnom snagom sa područja Azije i afričkih zemalja. Rad se bavi razlozima migracija, migracijskim obrascima, društveno-ekonomskim utjecajem migracija i demografskim posljedicama migracija.

1.1. Predmet istraživanja i ciljevi

Cilj ovoga rada jest uvidjeti razmjere suvremenih svjetskih migracija i glavne poticaje iseljavanja. Kroz identificiranje glavnih svjetskih žarišta nastojat će se utvrditi glavne svjetske rute kretanja migranata. Utvrdit će se razmjeri migracijskih tokova, kao i glavne emigrantske regije te regije s rastućom migrantskom populacijom. Istražit će se i pojava novih oblika migracija poput masovnih i nereguliranih migracija te umirovljeničkih i klimatskih migracija, a posljedično će se utvrditi demografski aspekti suvremenih međunarodnih migracija.

1.2. Dosadašnja istraživanja suvremenih migracija

Uz brži, jeftiniji i sigurniji transport omogućen je nagli rast prekomorskih migracijskih tokova, a time su, za razliku od prije, bili obuhvaćeni i migranti iz siromašnijih dijelova Europe. Masovne moderne migracije povezuju se s procesima modernizacije i demografskom tranzicijom (Mesić, 2002: 35).

Unutareuropske migracije započele su migriranjem iz manje razvijenih prema razvijenijim zemljama primjerice iz Poljske u Njemačku ili iz Italije u Švicarsku. Migriranje jeftine, neobrazovane radne snage odgovaralo je imigrantskim regijama. Priljevom sve većeg broja migranata, vlade imigracijskih zemalja počinju uvoditi imigracijske politike kako bi imale lakšu kontrolu nad priljevom migranata (Mesić, 2002: 37). Pomoći drugim ljudima u nevolji postali su glavni temelji modernog europskog društva, no s druge strane, primarna je briga za vlastitu sigurnost. Sustav migracijskog prava Europske unije je prema Mikac i ostali (2016: 92) „najsloženiji međunarodnopravni sustav reguliranja prekograničnoga kretanja ljudi“. Izbjeglička kriza s kojom se Europa suočila 2015. godine istaknula je probleme poput nedostatka zajedničkih politika na području migracija unatoč činjenici „što se migracijske politike Europske unije stalno izgrađuju i unapređuju“ (Mikac i ostali, 2016: 92). Najvažnije je tada bilo pitanje sigurnosti za koje još uvijek ne postoje čvrsti zajednički okviri u rješavanju temeljnih humanitarnih i sigurnosnih pitanja koja su proizašla iz te migracijske krize (Mikac i ostali, 2016: 92). Svjetska se suvremena kretanja mogu podijeliti u dva kritična velika područja iseljavanja i useljavanja. Južna Amerika, Meksiko, Indija, Afrika, Bliski Istok čine emigrantsko područje koje naginje useljavanju u područja poput Sjeverne Amerike, Središnje Europe i Sjeverne Azije koje su ekonomski, socijalno i politički stabilnije (Origins and trends of contemporary migration, https://www.scalabriniani.org/wp-content/uploads/2020/12/Sussidi_01-en.pdf). Veliki valovi useljavanja na spomenuta područja, sa sobom nose ekonomske i političke pritiske stoga je cilj svih država Europe da zaustave nekontrolirani priljev migranata i da natrag uspostave kontrolu nad svojim stanovništvom i teritorijem (Baričević, 2011: 145).

2. Pojmovno određenje i tipologija međunarodnih migracija

Migracije su prema Mesiću (2002: 239) multidisciplinarno područje. Migracijama se bave demografi, geografi, ekonomisti, povjesničari, sociolozi i antropolozi. Svaka disciplina pokušava odrediti termin „migracija“ u skladu sa svojim interesima i perspektivom. „Svaka migracija uključuje kretanje, ali svako kretanje nije migracija“ (Mesić, 2002: 241). Pojam migracija pretpostavlja dalje kretanje da bi se prebivalo ili stanovalo, no prilikom popisa stanovništva u obzir se uzima „uobičajeno prebivalište“ odnosno ono koje je službeno prijavljeno i registrirano, ne uzimajući u obzir da neki ljudi u tom trenutku prebivaju na drugom mjestu. Stoga se u pitanje dovodi pojmovno određenje „prebivališta“ i njegove trajnosti. Također, u pitanje se dovodi i vremenska odsutnost, tj. koliko dugo ljudi trebaju biti

odsutni iz nekog mjesta da bi ih se smatralo migrantima (Mesić, 2002: 242). Definicije migracija kao „čin seljenja iz jedne prostorne jedinice u drugu“ ili „svaki prelazak osoba na drugo mjesto“ Mesić (2002: 244) smatra suviše banalnim, odnosno pojam migracije ne bi se razlikovao od drugih oblika prostornog kretanja ljudi. Određenje migracija može imati i sociološku odrednicu, odnosno fokus se stavlja na proučavanje društvenog karaktera procesa migracije. Eisenstadt (1954) migraciju je definirao kao „fizički prijelaz nekog pojedinca ili grupe iz jednog društva u drugo. Taj prijelaz obično uključuje napuštanje jednog socijalnog ambijenta i trajno ulaženje u drugi“ (Mesić, 2002: 247). Sociološke definicije migracija ističu društveno-kulturalni karakter migracija kroz procese prilagodbe migranata na novu sredinu poput integracije i asimilacije.

Migracijske se klasifikacije i tipologije prema Mesiću (2002: 250-252) mogu podijeliti u tri grupe: univerzalne, opće (ekonomske i ne-ekonomske) i posebne. Najpoznatija je podjela na nedobrovoljne i dobrovoljne migracije. Nedobrovoljne migracije dijele se na prisilne i iznuđene. „Kod prisilnih migracija, migrant nema nikakvo pravo prilikom odlučivanja želi li ostati u zemlji ili iseliti, dok kod iznuđenih migracija postoji opcija odlučivanja o ostanku ili odlasku iz zemlje. Podjela na vanjske i unutarnje migracije odnosi se na migracije izvan (vanjske) i unutar (unutarnje) granica države. Unutarnje se migracije dijeli na četiri podtipa: a) migracija iz sela u grad; b) migracija iz grada u selo; c) migracija iz jedne provincije u drugu i d) migracija iz jednog sela u drugo. Prema kriteriju razdaljine, migracije možemo podijeliti na migracije kratke i duge razdaljine. Prema vremenu trajanja dijelimo ih na dugoročne i periodične/sezonske. Prema volumenu migracije dijelimo na masovne, umjerene i slabe. Prema kriteriju usmjerenosti s obzirom na polazište i dolazište migranta dijele se na: a) ruralno-ruralne; b) ruralno-urbane; c) urbano-urbane i d) urbano-ruralne (Mesić, 2002: 252).

Prema IOM-ovoj klasifikaciji suvremenih međunarodnih migranata, konkretna definicija migranta teško je objašnjiva, no migranta bismo mogli definirati kao osobu koja se seli iz svojeg uobičajenog mjesta prebivališta unutar ili izvan države, privremeno ili trajno, iz raznih razloga. Interno raseljene osobe su osobe koje se sele unutar granice vlastite države, ukoliko u nekom dijelu države dođe do klimatske katastrofe, rata ili neke ugroženosti opasne po život. Za razliku od izbjeglica, raseljene osobe nisu zaštićene međunarodnim pravom niti im je osigurano primanje humanitarne pomoći, jer su u nadležnosti svoje domicilne vlade. Kod prisilnih migracija, pokretači mogu biti raznoliki, no takve migracije uključuju korištenje neke sile odnosno prisile. Tražitelji azila osobe su koje traže neki oblik međunarodne i pravne

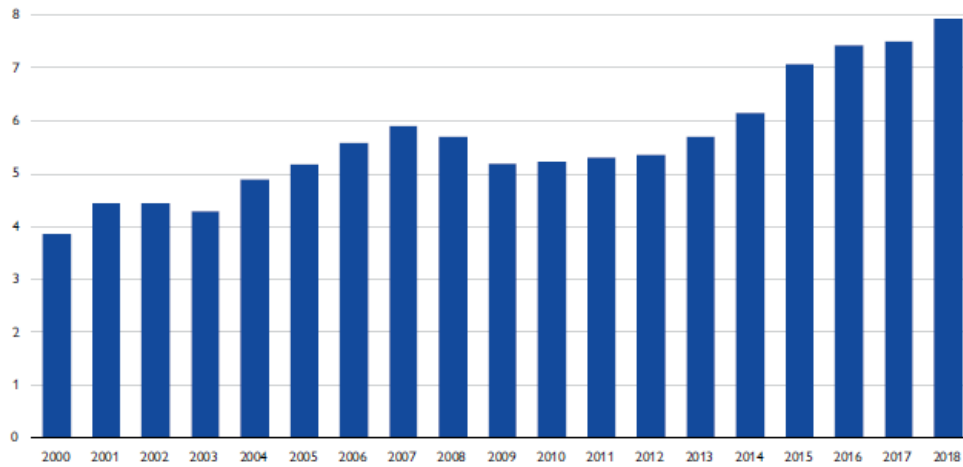
zaštite te materijalnu pomoć ili njihov zahtjev za ulazak u neku državu još nije u potpunosti odobren. Bitno je istaknuti da nije svaka osoba tražitelj azila ujedno i izbjeglica, no kada je riječ o izbjeglicama, svaka je izbjeglica potencijalno i tražitelj azila. Izbjeglice su stoga osobe koje ispunjavaju uvjete za zaštitu od strane UN-a, odnosno UNHCR-a (United Nation High Commisioner for Refugees), a bili su primorani napustiti svoju zemlju zbog rata, nepogoda ili nasilja. Konvencija o izbjeglicama iz 1951. godine (Ženevska konvencija) glavni je instrument izbjegličkog prava. Sve države koje su potpisale ovu Konvenciju obvezale su se na osiguravanje adekvatne skrbi i pravnu zaštitu izbjeglica. Iako se ova Konvencija odnosila pretežno na europske države, 1967. godine donesen je Protokol koji je proširio Konvenciju i na ostale države svijeta (UNHRC, IOM - International Migration Law)

3. Dinamika recentnih globalnih migracijskih procesa

3.1. Razmjeri i trendovi suvremenih međunarodnih migracija

Prema Sriskandarajah (2005) gotovo četvrtina međunarodnih migranta preselila se u zemlje članice OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) iz zemalja nečlanica OECD. Zbog prosječno visoke razvijenosti zemalja članica OECD, privlačna su odredišta za međunarodne migrante. Imigracija radne snage u svrhu popunjavanja radnih mjesta u deficitarnim zanimanjima države primateljice ima izrazit pozitivan utjecaj na njezin ekonomski rast. S druge strane, deficitarna su zanimanja nerijetko podcijenjena, nedovoljno plaćena ili opasna. Stalna potaknuta imigracija u te svrhe može dovesti do ovisnosti o stranoj radnoj snazi što ekonomiju čini ranjivom ukoliko dođe do značajnog smanjenja novih migranata.

Figure 5. Inflows of foreign nationals into OECD countries, permanent migration, 2000–2018 (millions)

Source: OECD, n.d.

Slika 1. Priljev trajnih migranata u zemlje OECD, u milijunima, u razdoblju 2000-2018

Izvor: IOM, World Migration Report 2022: 30

Neke od pozitivnih strana emigriranja za matične države su smanjenje nezaposlenosti, priljev stranog kapitala (deviza), razmjena znanja i sposobnosti između iseljenika i domicilnog stanovništva kao i stvaranje novih trgovinskih veza, dok su negativne posljedice za matičnu državu manjak visokokvalificirane radne snage što dovodi do nemogućnosti značajnijeg ekonomskog napretka usred manjka ljudskog i monetarnog kapitala Sriskandarajah (2005: 5).

Tablica 1. Međunarodni migranti 1970-2020

Table 1. International migrants, 1970–2020

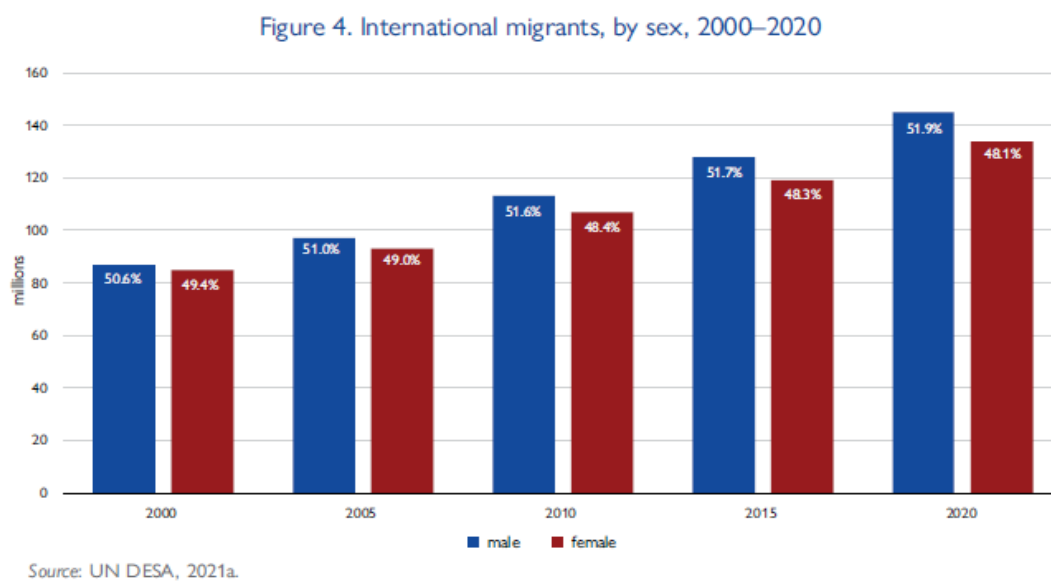
Year	Number of international migrants	Migrants as a % of the world's population
1970	84 460 125	2.3
1975	90 368 010	2.2
1980	101 983 149	2.3
1985	113 206 691	2.3
1990	152 986 157	2.9
1995	161 289 976	2.8
2000	173 230 585	2.8
2005	191 446 828	2.9
2010	220 983 187	3.2
2015	247 958 644	3.4
2020	280 598 105	3.6

Source: UN DESA, 2008; UN DESA, 2021a.

Note: The number of entities (such as States, territories and administrative regions) for which data were made available in the UN DESA International Migrant Stock 2020 was 232. In 1970, the number of entities was 135.

Izvor: IOM, World Migration Report 2022: 23

U zadnjih se 50 godina broj međunarodnih migranta značajno povećao, kao i njihov udio u ukupnoj svjetskoj populaciji. 1970. godine 84 milijuna ljudi živjelo je izvan granica matične države, 1990. godine 153 milijuna, dok se do 2020. godine taj broj utrostručio na čak 281 milijun ljudi što čini preko 3,6% ukupnog svjetskog stanovništva (IOM, World Migration Report 2022: 23).

Slika 2. Međunarodni migranti prema spolu 2000-2020

Izvor: IOM, World Migration Report 2022: 28

U zadnjih se dvadeset godina omjer između spolova migranata povećao u korist muškaraca sa razlikom 1,2% odnosno 88 milijuna muškaraca naspram 86 milijuna žena, na razliku od 3,8%, odnosno 146 milijuna muškaraca naspram 135 milijuna ženskih migranata (IOM, World Migration Report 2022: 27).

Najviše je migriralo radno sposobno stanovništvo u dobi od 15 do 64 godina, njih 78%, dok se broj djece i adolescenata koji iseljavaju (mlađih od 19 godina) smanjio sa 18,9% na 14,6%. Naspram tome, udio starijih migranata (starijih od 64 godine) ostao je nepromijenjen kroz promatrano razdoblje te iznosi oko 12,2% (IOM, World Migration Report 2022: 27).

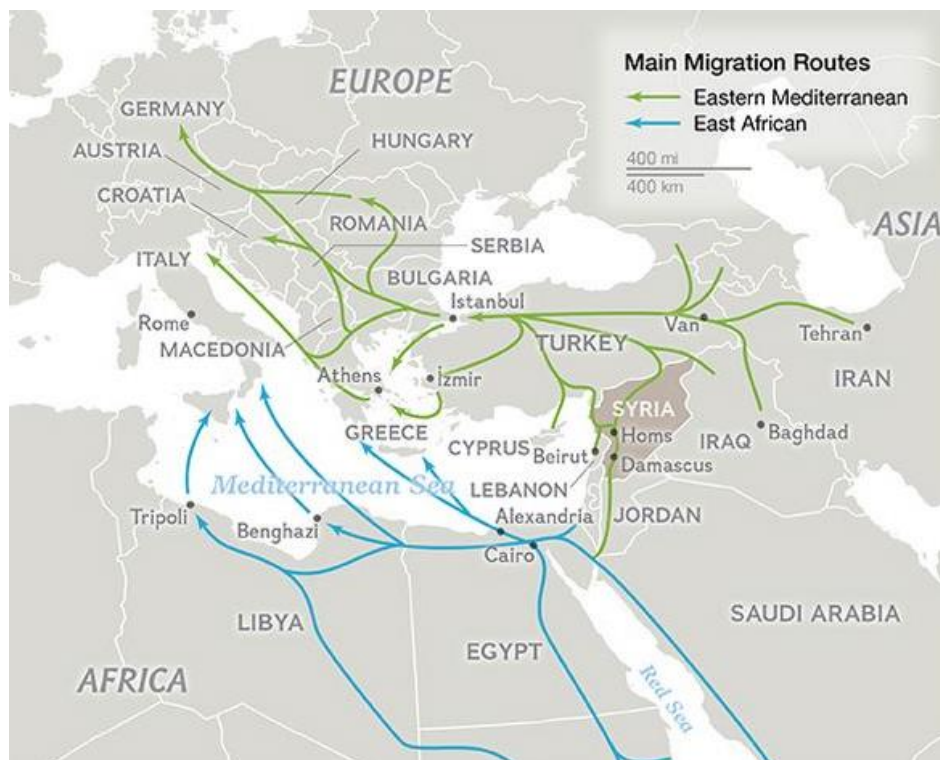
Migracije su selektivne i po zanimanju. Migriranje obzirom na tržište rada proizlazi iz ponude i potražnje. Što je neko zanimanje više kvalificirano, vjerojatnije je da će ponuda i potražnja za njim biti proširena od lokalnog na regionalnu i zatim nacionalnu razinu (Mesić, 2002: 269).

3.2. Glavne imigracijske i emigracijske regije

U prošlom je desetljeću svijet zahvatio velik broj valova masovne migracije koji su, zbog svog obujma, s vremenom stvorili ustaljene rute kretanja migranata. Četiri su najpoznatije svjetske rute, a to su Istočno-mediteranska, Mediteranska, Srednjeamerička i Jugoistočno-azijska. Razlozi stvaranja pojedinih ruta variraju od ekonomskih i klimatskih, do vojno-političkih neprilika.

Istočno-sredozemna ruta

Istočno-sredozemnom se rutom kreću migranti sa područja Sirije i Turske prema članicama Europske unije, potaknuti političkom nestabilnošću i ratom u Siriji koji je započeo 2011. godine i stvorio veliku humanitarnu krizu na tom području. Europa se s prvim izbjegličkim valom s ovog područja susrela 2015. godine, kada je oko 4,3 milijuna izbjeglica koji su do tada bili u prenapučenim izbjegličkim kampovima u susjednim državama poput Turske, Libanona, Jordana i Egipta, krenuli prema Zapadnoj Europi. Turska je zbog velikog priljeva izbjeglica iz Sirije 2017. godine podigla 290 kilometara dug zid od planiranih 511 kilometara na granici sa Sirijom kako bi spriječila masovni priljev novih migranata (Dragović, 2018: 176). Početak tog vala može se pronaći u tada izrazito pro-imigrantskoj politici zapadnih zemalja koje su, poput Njemačke, „širom otvorile vrata“ migrantima (Dragović i ostali, 2018: 250).

Slika 3. Karta Istočno-sredozemne rute

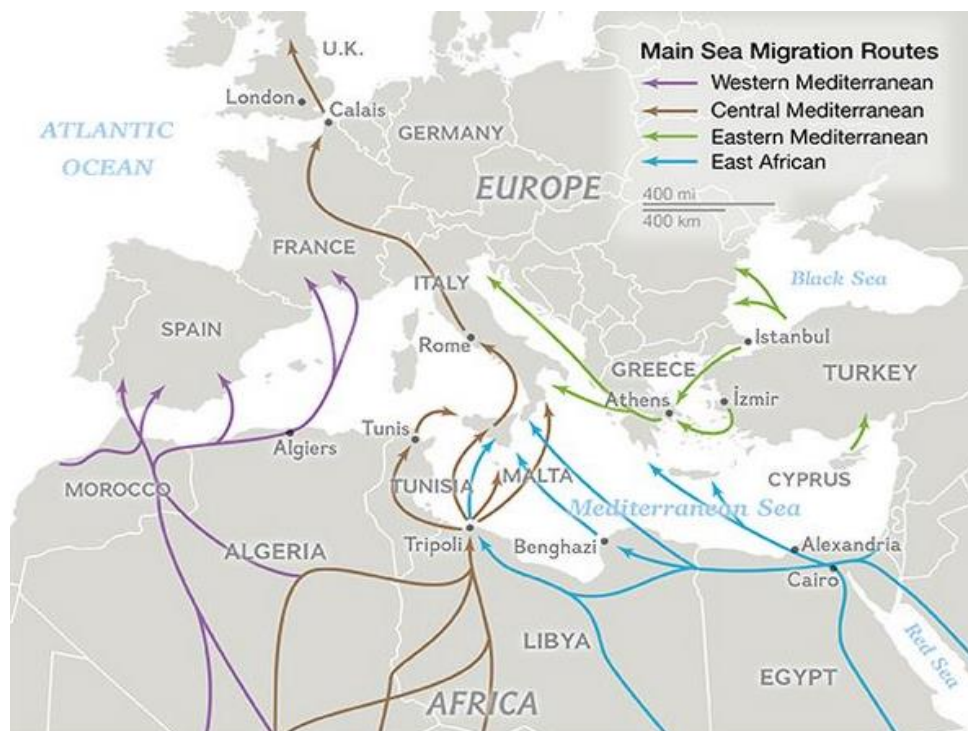
Izvor: Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM

Sredozemna ruta

Izbjeglička kriza na Mediteranu spoj je radnih migracija koje su bile prisutne i prije Arapskog proljeća¹ (2011.) i migracija uzrokovanih političkim nestabilnostima i ratovima na području arapskih zemalja i podsaharske Afrike (Draganović, 2018: 171). 90% migranata koji pristižu u Europu dolazi iz Sirije, Afganistana, Nigerije, Pakistana, Iraka i Sudana (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM). Velika razlika u razvijenosti između arapskih zemalja i Europe, visoke stope nezaposlenosti mladih (više od 25%), spor gospodarski rast i tehnološki zaostaci glavni su razlozi migracija na ovoj ruti. Osim ekonomskih i političkih problema, izbijaju i sukobi vjerske prirode potaknuti zaoštrenim odnosima između Zapada i arapskih zemalja (Dragović, 2018: 171). Glavni su pravci kretanja prelazak iz Afrike prema Španjolskoj preko Gibraltarskog prolaza, Italiji preko Sicilije te Francuskoj, zbog čega su te

¹ Arapsko proljeće bio je pokušaj transformacije autoritarnih arapskih režima u demokratski oblik vladavine. Pojam označava prve lančane društvene pokrete za političke i ekonomske reforme u arapskom svijetu koji su započeli u Tunisu i Egiptu te se potom proširili na trećinu (8 od ukupno 22) arapskih zemalja (Osrečki, 2013: 102).

države posebno zahvaćene migracijskim krizama (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM). Na konferenciji u Valletti, 2015. godine u studenom 2015. godine okupili su se europski i afrički čelnici kako bi ojačali suradnju i savladali trenutne izazove vezane uz nekontrolirane migracije. Ciljevi za budućnost su uklanjanje temeljnih uzroka nezakonitih migracija i prisilnog raseljavanja, jačanje suradnje u području zakonitih migracija i mobilnosti, jačanje zaštite migranata i tražitelja azila te sprečavanje nezakonitih migracija, krijumčarenja migranata i trgovanja ljudima (Vijeće EU, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/eu-migration-policy/western-routes/>). U razdoblju između 2014. i 2020. godine na ovoj je ruti poginulo gotovo 21 200 ljudi (IOM, World Migration Report 2022: 31).

Slika 4. Karta Sredozemne rute

Izvor: Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM

Srednjeamerička ruta

Ova je ruta najstariji ustaljeni put kretanja migranata od navedene četiri najveće svjetske rute kretanja. Zbog povijesno velike razlike u životnom standardu SAD-a i država Latinske

Amerike, postoji stalni priljev migranata koji su u potrazi za boljim životnim prilikama. Na području Središnje Amerike učestale su ilegalne migracije i krijumčarenja ljudi pod kontrolom narko kartela. Između 2013. i 2014. godine preko 68 000 maloljetnika bez pratnje pokušalo je prijeći američku granicu (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM). Koridor između Meksika i SAD-a najveći je u svijetu. Kroz taj se koridor kreće oko 11 milijuna ljudi (IOM, World Migration Report 2022: 26).

Slika 5. Karta Srednjeameričke rute

Izvor: Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM

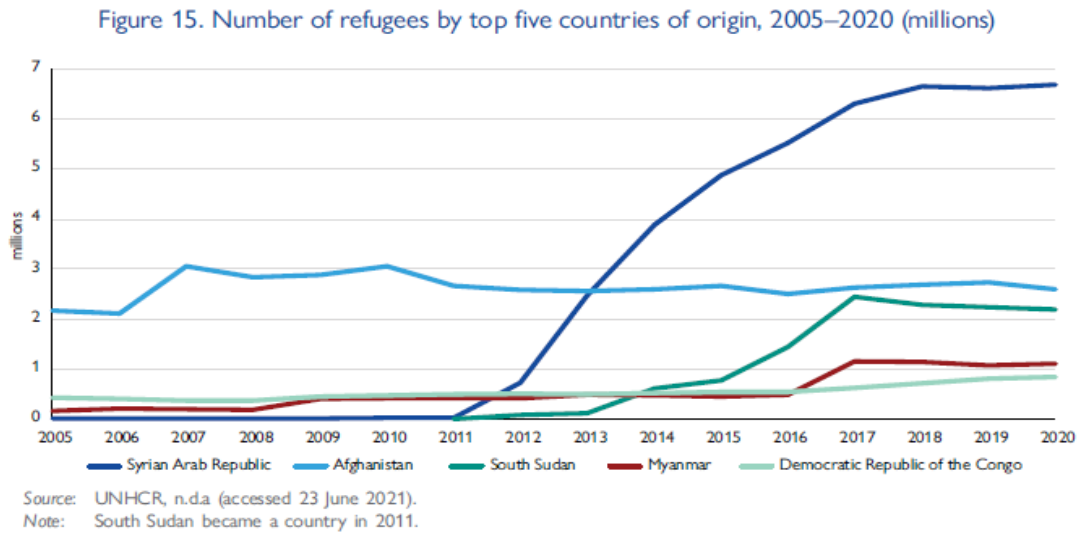
Balkanska ruta

Balkanska ruta obuhvaća migracije sa Bliskog Istoka i Afrike prema Europi, specifično preko granica Turske, Grčke, Makedonije, Srbije, Hrvatske i Slovenije (Petričević, 2023).

Jugoistočno azijska ruta

Migranti, a posebno muslimanske izbjeglice sa područja Mijanmara i Bangladeša upućuju se prema jugoistočnoj Aziji koja postaje sve opasnija za migrante zbog restriktivnih migracijskih politika i nedostatka pravnih okvira za izbjeglice. U toj se regiji povećava trgovina ljudima

kao i prisilni rad. Prema podacima IOM-a više od 94 000 migranata krenulo je ovom rutom od 2014. godine (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM)

Slika 6. Broj migranata iz pet zemalja s najvećom emigracijom od 2005. do 2020.

Izvor: IOM, World Migration Report 2022: 46

Slika 7. Karta Jugoistočno azijske rute

Izvor: Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM

3.3. Čimbenici uvjetovanosti recentnih migracijskih kretanja

Push-pull migracijski model navodi najrelevantnije uzroke migracija. Sastoji se od „push“ (potisnih) faktora koji potiču ljude da emigriraju i „pull“ (privlačnih) faktora koji potiču na imigraciju u neku zemlju. Najčešći „push“ faktori ekonomske prirode su: gubitak posla, loši životni i radni uvjeti, nemogućnost zaposlenja i slično (Dragović, 2018: 166). Socijalni čimbenici koji potiču na emigraciju mogu biti primjerice slaba i loša integracija u zajednicu, dok su politički čimbenici neslaganje s vladajućim političkim sistemom, politički progoni i ratovi te nedostatak osnovnih građanskih sloboda (Draganović, 2018: 166). „Pull“ faktori pojedine države su viši ekonomski standardi, bolja mogućnost zaposlenja, mogućnost stjecanja željenog obrazovanja i specijalizacije (najčešće za visokoobrazovani kadar koji nema iste mogućnosti u matičnoj zemlji) kao i stabilnija politička situacija (Dragović, 2018: 167).

2020. godine svijet je pogodila globalna pandemija virusa COVID-19. Iako je svijet morao odgovoriti na globalnu zdravstvenu krizu, ograničavanje slobode kretanja dovelo je do značajnog smanjenja svjetskih migracija. Neke su države zatvorile granice za sve strane državljane, neke su djelomično zatvorile granice za migrante iz specifičnih žarišnih država, dok su neke u potpunosti zatvorile promet granicama u oba smjera zabranjujući izlazak i ulazak svih državljana, čak i vlastitih (IOM, World Migration Report 2022: 32). Ukupni utjecaj COVID-19 na migracije nije lako mjerljiv, ali dobru indikaciju pokazuje pad ukupnog svjetskog zračnog prometa koji je od 2020. do 2021. pao za gotovo 60% odnosno sa 4,5 milijarde putnika na 1,8 milijardi putnika (IOM, World Migration Report 2022: 34).

3.4. Globalna migracijska žarišta

Prema podacima UN-a Europa je trenutno najprivlačnija regija za međunarodne migrante. Gotovo 87 milijuna migranata (30,9%) trenutno se nalazi na području Europe. Nešto manje, 86 milijuna migranata, živi na području Azije, odnosno njih 30,5%. Na području Sjeverne Amerike živi gotovo 59 milijuna imigranata (20,9%), dok ih je na području Afrike 25 milijuna (9%). Zanimljiv je podatak da se broj imigranata na području Latinske Amerike i Kariba gotovo udvostručio u zadnjih petnaest godina (sa sedam na petnaest milijuna migranata). Najmanji se broj imigranata nalazi na području Oceanije, njih devet milijuna, odnosno 3,3% ukupnih svjetskih imigranata (IOM, World Migration Report 2022: 24). Unatoč malom broju imigranata, oni ipak zauzimaju značajan udio u cjelokupnom

stanovništvu Oceanije. Čak 22% ukupne populacije rođeno je u drugoj zemlji. SAD je proteklih 50 godina na samom vrhu svjetske imigracije s 51 milijunom međunarodnih migranata. Na drugom se mjestu nalazi Njemačka sa 16 milijuna, dok je Saudijska Arabija na trećem mjestu i broji 13 milijuna imigranata.

Glavna je svjetska emigracijska regija Indija koja sa svojih 18 milijuna emigranata ima najveći udio u svjetskoj emigrantskoj populaciji. Nakon Indije, slijedi Meksiko čiji je broj svjetskih emigranata 11 milijuna. Ruska Federacija i Kina imaju slične podatke, odnosno oko 10,5 milijuna emigranata. Iako se Sirija nalazi tek na petom mjestu ove liste, zasigurno ima najveći udio politički potaknutih emigracija zbog ratova na tom području, a broj emigranata popeo se na osam milijuna (IOM, World Migration Report 2022: 25).

Najveća su migracijska žarišta u posljednje dvije godine Ukrajina, Gaza (Palestina), Sirija, Afganistan, Mijanmar itd., odnosno regije zahvaćene ratom. Napad Rusije na Ukrajinu u veljači 2022. godine, već je krajem 2023. godine doveo do brojke od 6 milijuna ukrajinskih izbjeglica i tražitelja azila (UNHCR, Global trends 2023: 9). U Afganistanu se 2023. godine broj izbjeglica popeo na 6,4 milijuna, dok se u Mijanmaru, do kraja 2023. moralo iseliti 1,3 milijuna ljudi (UNHCR, Global trends 2023: 8). U pojasu Gaze, u državi Palestini gotovo 2,2 milijuna ljudi suočeno je s ekstremnom glađu, a samo u periodu između listopada i prosinca 2023., preko 75% populacije (1,7 milijuna ljudi) bilo je raseljeno (UNHCR, Global trends 2023: 8). Najveći se broj izbjeglica zaputio prema Europi, u kojoj trenutno živi 87 milijuna migranata (Komušanac, 2022: 418).

4. Suvremeni migracijski fenomeni i pristupi

4.1. Pojava masovnih i neregularnih migracija

Masovne migracije

Pojavu masovnih migracija prema Dragović i Mikac (2017) uzrokuju već spomenuti „push“ i „pull“ faktori (loši standardi i prilike u matičnoj zemlji i bolje prilike u zemlji primitka). Na cijelom području Europske unije manjak radne snage rezultirao je sve većim brojem doseljavanja (radnih) migranata. Upravo zbog neočekivano velikog priljeva migranata, Europska se unija našla pred velikim izazovom, a to je nedostatak učinkovitih i provedivih strategija i manjak kapaciteta za primitak tolikog broja migranata. Iako su masovne migracije bile zabilježene i kroz povijest, bile su rjeđe i potaknute drukčijim društveno-ekonomskim

razlozima (Dragović i Mikac, 2017: 132). Najveći je val masovnih migracija, potaknut Arapskim proljećem i sukobima na Bliskom Istoku, kulminirao 2015. godine kada je u Europu stiglo preko milijun izbjeglica odnosno 160 000 migranata tražitelja azila (Vulas, 2022). Države članice Europske unije koje su se najviše istaknule prihvatom migranata zasigurno su Njemačka i Švedska. Tadašnja je njemačka kancelarka Angela Merkel pristupom „otvorenih vrata“ migrantima htjela osigurati gostoprimstvo i zaštitu (Dragović i ostali, 2018: 252). Švedska je, primjerice, tijekom ovoga vala primila najviše migranata u odnosu na broj stanovnika države. Italija je, kao što je već ranije spomenuto, dio Mediteranske rute iseljavanja, stoga je suočena s velikim priljevom migranata koji pristižu na njezinu obalu. Gotovo je 350 000 migranata u 2016. godini pristiglo u Italiju (Dragović i Mikac, 2017: 134). Grčka je, mogli bismo reći, podbacila u ovoj krizi. Iako je gotovo bila prva na udaru ovog migrantskog vala, zasigurno nije učinila dovoljno kako bi spriječila ilegalne migracije preko svog teritorija. Za najveći broj izbjeglica Europa se činila kao najbliže sigurno područje koje će im jamčiti sigurnost i egzistenciju (Vulas, 2022: 185). S obzirom na geografski položaj, pravac kretanja s Bliskog Istoka preko Turske prema Europi činio se najlogičnijim i najkraćim putem. Želja Europe da pomogne izbjeglicama iz Sirije potaknula je val migracija koji je privukao i velik broj migranata kojima su središnji i zapadni dijelovi Sredozemlja bili najbliži put do Europe (Vulas, 2022: 185). U tablici 2 prikazani su numerički podaci o ulasku migranata u Europu od 2014. do 2017. godine. Vidljivo je kako je ključne 2015. godine u Europu pristiglo preko milijun migranata. Pojava lančanih migracija koja se javlja uz migracije kao proces, „*opisuje situacije u kojima pojedinačni migrant poziva članove obitelji, rodbine ili lokalne zajednice, povezujući time pojedinačnu i obiteljsku migraciju u longitudinalnoj perspektivi*“ (Mesić, 2002: 248). Lančane migracije nisu iste kao masovne migracije jer se lančane migracije dovode u vezu s formiranjem etničkog susjedstva ili zajednice, a migranti se „*sele na odredišta, koja su im već poznata i gdje su ustanovili kontakte ili za koja su čuli posredno, preko rođaka ili prijatelja*“ (Mesić, 2002: 248).

Ruska je agresija na Ukrajinu, 2022. godine, započela masovnu migraciju ukrajinskog stanovništva. Najveći se broj stanovnika morao preseliti u druge dijelove Ukrajine (interno raseljene osobe), u tada još slobodna, pogranična područja blizu Mađarske, Poljske ili Slovačke. U prisilnim je migracijama sudjelovalo preko 12,8 milijuna ljudi, s manjim brojem onih koji su u potpunosti napustili zemlju (40%), dok ih je 60% ostalo unutar granica Ukrajine (Komušanac, 2022: 418). Najveći je broj ukrajinskih izbjeglica zabilježen u Poljskoj i Ruskoj Federaciji, a nešto manji broj u Njemačkoj, Italiji i Češkoj. U ovim je državama,

kroz posljednje desetljeće, zabilježen najveći broj pristiglih migranata sa područja Ukrajine (80% stanovništva Ukrajine koje je iselilo u zadnjih deset godina) (Komušanac, 2022: 419).

Tablica 2. Brojčani prikaz ulazaka migranata u Europu preko Sredozemlja

Entrants to the EU via the Mediterranean

Year	Number of migrants	People who died
2017	172,301	3,139
2016	362,753	5,096
2015	1,015,078	3,771
2014	216,054	3,538

Source: UNHCR, 2018

Izvor: Dragović i ostali, 2018: 253

Neregularne migracije

Razlikovati regularne i neregularne migracije nije uvijek jednostavno. Ono što bismo očigledno mogli zaključiti, zapravo nije uvijek točno. Većina migranata u svoju odredišnu zemlju dolazi po protokolu (regularno), no administrativnim kršenjem dozvole boravka nerijetko spadnu u skupinu neregularnih dolazaka. Gotovo nikad nije problem u samome migrantu, već u zahtjevnim i nejasnim birokratskim procedurama, mogućoj diskriminaciji, prevelikim troškovima za ponovno izdavanje vize ili jezičnim preprekama. S ovakvim se problemima mogu susresti svi migranti, neovisno od kuda dolaze te kakvog su ekonomskog ili obrazovnog statusa. Ukoliko se zaista utvrdi da je migrant stigao na nepropisan način, neupitno mora moći opravdati svoj dolazak (primjerice protjerani migranti koji traže zaštitu). Nevezano za to na koji način migrant pristigne u odredišnu zemlju, svakome se migrantu, prema UDHR (Universal Declaration on Human Rights) treba omogućiti jednaka skrb i zaštita ljudskih prava, neovisno o spolu, dobi, nacionalnosti, vjeri, jeziku itd. (United Nations Human Rights).

Bitno je istaknuti da promjene u zakonima i politikama pojedinih država mogu zakonite migracije pretvoriti u nezakonite i obrnuto. Migrant može biti obuhvaćen trima okolnostima koje zatim njegov dolazak okarakteriziraju kao neregularan:

1. Migrant može nezakonito ući u zemlju, npr. s lažnim ispravama ili bez prelaska na službenom graničnom prijelazu
2. Migrant može nezakonito boraviti u zemlji, npr. kršeći uvjete ulazne boravišne dozvole/vize
3. Migrant može biti nezakonito zaposlen u zemlji, npr. ima pravo boravka, ali ne i pravo na plaćeni posao u zemlji (Migration Data Portal).

Neregularne je migracije teško pratiti jer se odvijaju izvan svih normi, s glavnim ciljem izbjegavanja otkrivanja, no pojava neregularnih ili ilegalnih migracija u sve je većem porastu. Prema Dragović (2018: 175), legalne se migracije duži niz godina odvijaju standardnim intenzitetom dok se broj ilegalnih migracija u konstantnom porastu i postaje sigurnosti problem svih zemalja. Kao što je već spomenuto, žarišna je ruta ilegalnih migranta Srednjeamerička ruta iz Meksika prema SAD-u koja uz najveći broj ilegalni prelazaka, broji i najveću trgovinu ljudima te najviše stope krijumčarenja nedozvoljenim substancama. Na svjetskoj se razini ogromne svote novaca troše na sredstva za podizanje fizičkih ograda, bilo betonskih zidova ili žičanih ograda kako bi se zaštitio pravni i politički identitet države (Dragović, 2018: 176). Turska je stoga još u veljači 2017. godine zbog tada goruće krize na Bliskom Istoku podignula 290 kilometara dug zid, od planiranih 511 kilometara na granici sa Sirijom. Zanimljivo je kako su u svijetu 2018. godine bile podignute 63 fizičke ograde na državnim granicama, dok ih je 1989. godine bilo samo 15 (Dragović, 2018: 176). Vulas (2022: 173) ističe kako je „*zaštita vanjskih morskih granica Europsku uniju suočila s problemom koji sadržava naglašenu potrebu zaštite temeljnih prava nezakonitih migranata, osobito potrebu zaštite prava na život samih migranata koji u pokušajima nezakonitih prelazaka morske granice nerijetko dolaze u pogibeljne situacije*“. Upravo je preko morskih granica Europske unije u zadnjih šest godina ušlo najviše ilegalnih migranata. Između 2016. i 2021. godine sve zastupljeniji postaju državljani afričkih zemalja koji ilegalno ulaze u Europsku uniju. Među deset najzastupljenijih zemalja podrijetla migranata nalaze se Sirija i Afganistan, dok ih slijede Pakistan i Bangladeš. Očigledno je za zaključiti da su glavni pokretači migracija s ovih područja ekonomske i vojno-političke prirode, no ne smijemo isključiti niti sve katastrofalnije klimatske promjene na tom području (Vulas, 2022: 186). Podatci iz 2020. godine pokazuju da je u toj godini bilo najmanje zabilježenih neregularnih

migracija od 2013. godine, zahvaljujući strožim graničnim kontrolama zbog pandemije COVID-19 (Migration Data Portal). No, već je 2021. broj ilegalnih migracija porastao za 60% u odnosu na 2020. godinu, a otkriveno je malo manje od 200 000 migranata (Migration Data Portal). Kako bi se suzbile međunarodne ilegalne migracije, potrebno je jačati nadležne službe za kontrolu boravka stranaca i efikasnije djelovati u suradnji s kriminalističkom policijom (Dragović, 2018: 194).

4.2. Umirovljeničke i klimatske migracije

Umirovljeničke migracije

Međunarodne umirovljeničke migracije (IRM - International retirement migration) postupno se razvijaju uz proces globalizacije i tehnološki napredak kao i sve pristupačniju mogućnost putovanja. Prve su umirovljeničke migracije zabilježene 1960-ih i 1970-ih odnosno rezultat su turističkog poslijeratnog *boom*-a, kada se diljem Europe počeo promovirati masovni turizam preko povoljnih aranžmana diljem Mediteranske obale. Milijuni su se Europljana zaputili prema jugu u potrazi za ugodnim, sunčanim lokacijama gdje bi mogli provesti odmor (King i ostali, 2021: 1206). Preseljenje u inozemstvo postalo je održiva opcija za umirovljenike koji se zato iz velegradova sele u manja ili klimatski ugodnija mjesta (Božić, 2001). Zanimljivo je usporediti dva ekstremiteta - jedan dio umirovljenika očito nije zadovoljan svojim mogućnostima života nakon umirovljenja stoga se odlučuje iz zemlje podrijetla preseliti u mirovinu u inozemstvo, dok je nekim umirovljenicima jedina opcija ostajanje u zemlji podrijetla kako bi bili bliže svojim obiteljima i održavali postojeće društvene kontakte (Savaš i ostali, 2023). Za umirovljene migrante postoje dvije vrste društvenih veza: veze u zemlji primitka i u zemlji podrijetla. „*Iako veze u zemlji primitka mogu povećati vjerojatnost preseljenja poboljšanjem mreže i podrške prije i nakon procesa migracije, veze u zemlji podrijetla mogu smanjiti vjerojatnost preseljenja jer postojeće društvene veze postaju sve važnije s godinama*“ (Savaš i ostali, 2023). Kada se sagleda socio-ekonomski profil umirovljenika, većina je migranta u mirovini u braku te ima srednju ili visoku stručnu spremu. Logično je za zaključiti da će prije migrirati umirovljenici koji su financijski stabilniji te si to mogu priuštiti. Također, poznavanje jezika igra važnu ulogu prilikom preseljenja. Ako je umirovljenik već upoznat s jezikom države u koju migrira, lakše će doći do integracije u zemlji primitka. Uspoređujući tzv. *baby boomere* 1960-ih i 1970-ih i kontrakturne procese čije su karakteristike bile politički aktivizam i eksperimentalni način života, autori Savaš i

ostali (2023) došli su do zaključka da snažna kontrakturna identifikacija kod mladih ima dalekosežne posljedice na pogled umirovljenja odnosno povezana je s aktivnijim pogledima na umirovljenje kao što je viđenje umirovljenja kao novog početka, a ne faze u kojoj se smanjuje aktivnost. U posljednje je vrijeme sve više migranata umirovljenika koji odlučuju migrirati iz zdravstvenih razloga. Prema Božić (2001: 318) postoji snažna koncentracija europskih umirovljenika u najtoplijim područjima Španjolske i Portugala, na Cipru i Malti. Osim što pruža zdravstvene prednosti, mediteranska klima omogućuje i aktivan život izvan kuće tijekom godine, što posebno privlači umirovljenike sa sjevera Europe. Iako se na prvu čini kao da se umirovljeničke migracije ne mogu dovesti u vezu sa podjelom na dobrovoljne i prisilne migracije, pozamašan je dio umirovljenika ipak primoran, zbog zdravstvenih razloga, preseliti u tople, suše krajeve (Božić, 2001, 320).

Klimatske migracije

Katastrofalni razmjeri klimatskih promjena vidljiviji su iz dana u dan. Već je, tijekom posljednjeg desetljeća, više od 1,7 milijardi ljudi bilo pogođeno nekim oblikom klimatskih katastrofa. 2021. godine je, naspram 2000. godine, izdano osam puta više apela za nadolazeće ekstremne vremenske uvjete (Climate mobility road map, IOM). Zemlje koje su najpogođenije razornim posljedicama klimatskih promjena ne dobivaju adekvatnu pomoć, a iz globalnog se klimatskog fonda ne izdvaja dovoljna količina novaca koja bi pomogla pogođenim regijama. Prema podacima Svjetske meteorološke organizacije (WMO), nedostatak vode mogao bi rezultirati raseljavanjem gotovo 700 milijuna ljudi sa područja Afrike već do 2030. godine (Climate mobility road map, IOM). Kako bi se svijet mogao što efikasnije nositi sa globalnim klimatskim promjenama, IOM (International Organization for Migration) donio je Strategiju za migracije, okoliš i klimatske promjene od 2021. do 2030. godine. 3 su glavna cilja Strategije:

1. „Razvijati rješenja za ljude da migriraju“ - upravljanje migracijama u kontekstu klimatskih promjena, degradiranja okoliša te nesreća uzrokovanih prirodnim nepogodama
2. „Razvijati rješenja za ljude koji migriraju“ - zaštita migranata i raseljenih osoba u kontekstu klimatskih promjena, degradiranja okoliša te nesreća uzrokovanih prirodnim nepogodama
3. „Razvijati rješenja za ostanak ljudi“ - izbjeći migraciju jačajući otpornost na nepovoljne klimatske uvjete te rješavanjem nepovoljnih ekoloških pokretača koji

potiču ljude na iseljavanje (IOM Strategy on Migration, Environment and Climate Change 2021.-2030.)

Velike promjene u temperaturi, odnosno ekstremni toplinski valovi ljeti i hladni valovi zimi, poplave i olujni vjetrovi već su zahvatili gotovo svaki dio svijeta. Trenutno, klimatske opasnosti koje uzrokuju najviše štete u Europi su riječne poplave (44 %) i olujni vjetrovi (27%), no u nadolazećim će se godinama situacija pogoršavati, a udio suše i toplinskih udara znatno porasti te do kraja stoljeća uzrokovati gotovo 90 % štete koja je posljedica klimatskih promjena (Confederation Syndicat European Trade Union, 2020.). Neke će države i regije biti izloženije klimatskim nepogodama od drugih, primjerice suša u južnim zemljama Afrike ili ekstremne poplave na Bliskom Istoku, dok će Središnja i Istočna Europa, kao što je već i sada, biti zahvaćena poplavama. Veći udio šumskih požara, kojima iz dana u dan svjedočimo, zahvatit će područje Sredozemlja, tj. države poput Grčke, Španjolske, Portugala ili Turske. Prema procjenama Europske komisije, najteže će posljedice klimatskih promjena pretrpjeti južne europske regije (Confederation Syndicat European Trade Union, 2020.).

Primjer klimatskih migracija - Kamp Teknaf na jugoistoku Bangladeša

U ovom je improviziranom kampu na obali rijeke Naf smješteno 9000 izbjeglica. Kamp se nalazi na klimatski zahtjevnom području koje obiluje kišama i ciklonama, a budući da je smješten uz rijeku, također je i pod utjecajem plime. Jake ciklone nanose goleme štete ovome području, ostavljajući iza sebe poplavljena skloništa, razorene ceste i kompletnu infrastrukturu, ne izostavljajući ni ljudske živote. Nakon ciklone koja je uzrokovala veliku poplavu 1993. godine, jedna je izbjeglica smrtno stradala, dok ih je 81 bilo ozlijeđeno, a samo godinu nakon (1994.) 61 izbjeglica je poginula, a 637 njih bilo je ozlijeđeno. 1993. godine preko 61% infrastrukture unutar kampa bilo je uništeno, dok se u poplavama 1994. taj postotak popeo na gotovo 70% (UNHRC, Climate Change and forced migration). Kako bi se izbjegle daljnje katastrofe, UN-ov je glavni cilj bio osigurati učinkovitu hitnu pomoć kojom bi se unutar 24 sata moglo sve ljude evakuirati s ovoga područja i pružiti im potrebnu skrb, ukoliko dođe do klimatske katastrofe. Stoga je 2007. godine vlada odlučila preseliti 9000 izbjeglica sa obale rijeke Naf, u novi kamp Leda. Novi je kamp financirao UNICEF, Europska komisija i humanitarna organizacija Islamic Relief, koja je ujedno koordinirala i zdravstvenu skrb na tome području. Promjenom lokacije, znatno se smanjio i udio zaraznih bolesti unutar kampa. UN-ov je dugoročni cilj osigurati bolju zaštitu i skrb osjetljivijim skupinama na ovom području, odnosno ženama i djeci, doprinijeti razvoju obrazovanja i zdravstva, osigurati pristup pitkoj vodi, zaštititi djecu od ilegalnog rada i iskorištavanja te ponajviše raditi na

pripravnosti i spremnosti ukoliko dođe do budućih klimatskih katastrofa (UNHRC, Climate Change and forced migration).

Primjer klimatskih migracija - Poplave u državi Sudan 2024. godine

Deseci ljudi još uvijek se vode kao nestali nakon rušenja brane Arba'at u sudanskoj sjeveroistočnoj državi Crveno more nakon obilnih kiša. Iz izvješća IOM-a, procjenjuje se da je pogođeno oko 50.000 ljudi. Olujne kiše uzrokuju pustoš u već ratom razorenoj zemlji od lipnja 2024. godine, uz upozorenja da će 11 milijuna ljudi vjerojatno biti izloženo ekstremnim količinama padalina. Rušenje brane, koje je odnijelo najmanje 30 života, dolazi povrh poplava koje su raselile više od 136.000 ljudi u 14 država. Izbjeglice u kampu Zamzam u blizini grada Al Fasher u Sjevernom Darfuru suočene su sa ekstremnom nestašicom hrane, što rezultira iznimno visokim stopama pothranjenosti i smrti. „Gotovo sve interno raseljene osobe diljem Sudana (97%) nalaze se u mjestima s akutnom razinom nesigurnosti hrane ili gore“ (IOM, <https://www.iom.int/news/floods-dam-collapse-intensify-suffering-sudan-500-days-war>).

Kritična je infrastruktura na ovome području razorena, što dodatno ometa dostavu humanitarne pomoći. Prema procjenama IOM-a, više od 25.000 skloništa i infrastrukture uništeno je u poplavama, prisiljavajući neke raseljene osobe da se sklope u zajednicama domaćinima i u školama, dok mnogi drugi borave na otvorenom, izloženi jakoj vrućini i kiši. Tijekom sljedeća tri mjeseca (od rujna do prosinca 2024. godine) procjenjuje se da će se oko 25,6 milijuna ljudi suočiti s akutnom nedostatkom hrane na ovom području (IOM, <https://www.iom.int/news/floods-dam-collapse-intensify-suffering-sudan-500-days-war>).

„Sinking states“

S porastom razine mora, sve se više dovodi u pitanje opstanak otočnih država. Države poput Maršalovih otoka, Kiribata, Salomonskih otoka, Maldiva i Sejšela suočavaju se sa sve većim izgledima za potpuno nestajanje tih kopnenih područja. Niske nadmorske visine tih država čine ih posebno ranjivim kada je riječ o klimatskim promjenama. Uz kompletno nestajanje teritorija koji je nužan za sklapanje države, važno je pitanje i što će biti sa stanovništvom tih država koje će izgubiti svoju teritorijalnu zajednicu (Visualizing climate and loss - Sinking states).

4.3. Demografski aspekti međunarodnih migracija

Iseljavanjem mladih visokoobrazovanih stručnjaka u inozemstvo (tzv. brain drain/odljev mozгова) ne gubi se samo intelektualno bogatstvo države, već se dovodi u pitanje i prirodni prirast države. „*Odljev mozгова ima za srednjoročnu i dugoročnu negativnu posljedicu moguće poremećaje na tržištu rada, te destabilizaciju zdravstvenog, socijalnog i mirovinskog sustava, zbog očekivanog gubitka fiskalne i porezne baze*” (Troskot i ostali, 2019: 881). Sam odlazak visokoobrazovane radne snage za državu znači i gubitak ljudskog kapitala, čime se narušavaju svi državni sustavi, poput mirovinskog, socijalnog ili zdravstvenog. Država također automatski gubi i sav kapital uložen u obrazovanje, kao i budući prihod koji su oni mogli ostvariti da su svoju karijeru odlučili razvijati u zemlji porijekla (Troskot i ostali, 2019: 882). Mnoge države uvode selekciju radne snage, tj. prihvaćaju samo onu radnu snagu koja im nedostaje, stoga ako je neko zanimanje podosta traženo u inozemstvu, a u matičnoj državi nije adekvatno plaćeno, ljudi će zasigurno iseliti.

Posljedice iseljavanja mogu se, prema Troskot i ostali (2019), klasificirati kao pozitivne i negativne te kratkoročne i dugoročne. Prividno pozitivna posljedica jest smanjenje opće stope nezaposlenosti. Prividnom se smatra jer iseljavanje nema utjecaja ili je utjecaj beznačajan na smanjenje nezaposlenosti u zemljama podrijetla. Ovakvu činjenicu treba imati na umu jer se iseljavanjem istovremeno smanjuje i ukupno radno sposobno stanovništvo, što nadalje uzrokuje i pad nataliteta pojedine države. Dakako, kada se razmotre obje države (i zemlja iseljenja i zemlja useljenja), zemlja useljenja neupitno je na dobitku (Troskot i ostali, 2019). Dakle, odlaskom mladih, posebno žena u fertilnoj dobi, određena područja počinju nestajati i izumirati, dok se s druge strane, nadomješta potrebna radna snaga u zemljama useljenja. Dugoročna je posljedica iseljavanja zasigurno demografski slom države iseljenja, jer država ostaje bez značajnog dijela populacije u reproduktivnoj dobi (Troskot i ostali, 2019).

5. Zaključak

Suvremene međunarodne migracije potaknute su ekonomskim, vojno-političkim ili klimatskim razlozima. Push-pull migracijski model objašnjava najrelevantnije razloge iseljavanja odnosno useljavanja migranata. Potaknuti lošim ekonomskim ili političkim stanjima u državi, teškim uvjetima rada ili nemogućnošću zaposlenja, mlada se visokoobrazovana radna snaga seli u razvijenije europske države gdje ih privlače bolji životni uvjeti, veće plaće, mogućnost specijalizacije itd. No, ne migrira samo visokoobrazovana radna snaga. Suvremene su migracije obilježene potražnjom za niskokvalificiranom radnom snagom

s područja Afrike, Azije i Bliskog Istoka. Europa se s najvećim iseljeničkim valom susrela 2015. godine, nakon rata u Siriji. Val je izbjeglica krenuo prema Europi preko četiri rute - Balkanske, Sredozemne, Istočno-sredozemne i Jugoistočno-azijske. Njemačka i Švedska istaknule su se kao države s najvećim primitkom migranata. Glavna su svjetska emigracijska žarišta stoga zemlje poput Sirije, Afganistana i Bangladeša, dok su imigracijske regije Zapadna Europa i SAD. S obzirom na geografski položaj, pravac kretanja s Bliskog Istoka preko Turske prema Europi činio se najlogičnijim i najkraćim putem. Na granici između SAD-a i Meksika proteže se Srednjeamerička ruta kojom prolazi najviše ilegalnih migranata. Međunarodne su ilegalne migracije u porastu te gotovo premašuju kontrolirane migracije. Kako bi se suzbile međunarodne ilegalne migracije, potrebno je jačati nadležne službe za kontrolu boravka stranaca i jačati sigurnost međunarodnih granica. Trend umirovljeničkih migracija javio se još u prošlom stoljeću, no uz brzi razvoj globalizacije i jeftinijeg transporta, sve se više umirovljenika odlučuju preseliti u mediteranske, tople krajeve. Značajnu ulogu u preseljenju čini njihov odnos sa obitelji, ali i cjelokupnom zajednicom. Financijska je stabilnost također jedan od ključnih razloga zbog kojih se umirovljenik odlučuje iseliti. Sve više na površinu izbijaju i prisilne migracije zbog nekontroliranih klimatskih promjena. Porast svjetske razine mora potopit će mnoge svjetske velegradove, dok će primjerice dijelove Afrike ostaviti bez dostupne (pitke) vode. Međunarodne migracije donose i negativne i pozitivne posljedice. Iako u matičnoj zemlji iseljnjem nastaju depopulacijska, ugrožena područja, raste teret državnih sustava poput zdravstvenog ili mirovinskog, slabi gospodarski rast i ekonomija, u zemlji primitka visokoobrazovana radna snaga nadomješta prazna radna mjesta.

6. Popis literature

1. Baričević, V. (2011) *Postnacionalna ili nacionalna Europa? Europske politike azila i imigracijske kontrole*. Anali hrvatskog politološkog društva. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
2. Božić, S. (2001) *Posljednja avantura: umirovljeničke migracije, klima i „ugodnosti“*. Institut za migracije i narodnosti. Zagreb.
3. Chwastyk, M., Williams, R.; IOM, National Geographic. URL: <https://weblog.iom.int/worlds-congested-human-migration-routes-5-maps> (pristupljeno 17.08.2024.)
4. Dragović, F. (2018) *Sigurnost europskih granica i migracije*. Zagreb: Jesenski i Turk.

5. Dragović, F. et al. (2018) *New approaches to the challenge of mass migrations*. Forum za sigurnosne studije, god. 2, br. 2.
6. Dragović, F., Mikac, R. (2017) *Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed*.
7. IOM (International Migration Report). Climate Mobility Road Map. URL: <https://environmentalmigration.iom.int/sites/g/files/tmzbd11411/files/documents/2024-06/climate-mobility-road-map-final.pdf> (pristupljeno 21.08.2024.)
8. IOM (International Migration Report). Environmental Migration Portal. IOM Strategy on Migration, Environment and Climate Change 2021.-2030.
9. IOM (International Migration Report). World Migration Report 2022.
10. IOM (International Migration Report). International Migration Law
11. IOM (International Migration Report); Sudan
URL: <https://www.iom.int/news/floods-dam-collapse-intensify-suffering-sudan-500-days-war> (pristupljeno 31.08.2024.)
12. Komušanac, M. (2022) *Komparativna analiza tranzicijskih demografskih procesa Ukrajine i Hrvatske i recentni izbjeglički valovi*. Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, br. 3, str. 407-425.
13. Mesić, M. (2002) *Međunarodne migracije - tokovi i teorije*. Zagreb: Societas.
14. Migration Dana Portal. URL: [Podaci o nezakonitim migracijama \(migrationdataportal.org\)](https://podaci.migrationdana.org) (pristupljeno 31.08.2024.)
15. Mikac, R. et al (2016) *Migracijske politike Europske unije i Australije: sličnosti i razlike*. Međunarodne studije, god. 16, br. 1, str. 85-103.
16. *Origins and trends in contemporary migrations*. Scalabrini international migration institute. Rim, 2020. god. URL: https://www.scalabriniani.org/wp-content/uploads/2020/12/Sussidi_01-en.pdf (pristupljeno 01.09.2024.)
17. Osrečki, A. (2013) *Novi mediji i „Arapsko proljeće“*. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: Politička misao, str. 101-122.
18. Petričević, I. (2023) *Precarious Emplacement in Croatia: Conceptualising More-Than-Transient Migration on the Balkan Route*. Migracijske i etničke teme, str. 57-80. Zagreb.
19. Savaš, E. et al. (2023) *Tko stari izvan mjesta? Uloga selektivnosti migranata u međunarodnim migracijama umirovljenika*. Uloga migrantske selektivnosti u međunarodnoj mirovinskoj migraciji. Časopis za etničke i migracijske studije, 50(2), str. 461-482.

20. Confederation Syndicat European Trade Union URL: https://www.etuc.org/sites/default/files/page/file/2020-08/ETUC-adaptation-climate-guide_HR.pdf (pristupljeno 01.09.2024.)
21. Sriskandarajah, D. (2005) *Migration and development*. Institute for Public Policy research.
22. Troskot, Z., Prskalo, M., Šimić Banović, R. (2019) *Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: Slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. Str. 877-904.
23. UNHCR, Izvješće Global trends 2023. URL: <https://www.unhcr.org/global-trends-report-2023> (pristupljeno 30.08.2024.)
24. UNHCR, Climate change and forced migration URL: <https://www.unhcr.org/media/presentation-climate-change-and-forced-migration-hotspots-humanitarian-response-area-wide> (pristupljeno 31.08.2024.)
25. UNHCR - refugees URL: <https://www.unrefugees.org/refugee-facts/what-is-a-refugee/> (pristupljeno 01.09.2024.)
26. United Nations Human Rights; Office of the High Commissioner
27. Visualizing climate and loss - Sinking states. URL: [Vizualizacija klime i gubitka: zakon mora \(harvard.edu\)](#) (pristupljeno 31.08.2024.)
28. Vulas, A. (2022) *Pregled nezakonitih ulazaka u EU na području Sredozemlja od 2016. do 2021. godine*. Migracijske i etničke teme, str. 171-198.

Popis slika i tablica

Slika 1. Priljev trajnih migranata u zemlje OECD, u milijunima, u razdoblju 2000-2018 (IOM, World Migration Report 2022: 30)

Slika 2. Međunarodni migranti prema spolu 2000-2020 (IOM, World Migration Report 2022: 28)

Slika 3. Karta Istočno-sredozemne rute (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM)

Slika 4. Karta Sredozemne rute (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM)

Slika 5. Karta Srednjeameričke rute (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM)

Slika 6. Broj migranata iz pet zemalja s najvećom emigracijom od 2005. do 2020. (IOM, World Migration Report 2022: 46)

Slika 7. Karta Jugoistočno azijske rute (Chwastyk i Williams, National Geographic, IOM)

Tablica 1. Međunarodni migranti 1970-2020 (IOM, World Migration Report 2022: 23)

Tablica 2. Brojčani prikaz ulazaka migranata u Europu preko Sredozemlja (Dragović i ostali, 2018: 253)